

Խմբագրատան հասցէ՝

Պէյրուզ. Նահր Իպրահիմ փ.,
Թէքէան Կեդրոն, 2-րդ յարկ, Ժըմմէյզի

Երեւան. Մամուլի շէնք, Հիմնական
Մասնաշէնք, 2-րդ յարկ, 213ա,
Արշակունեաց 2

Շաբաթ 20.08.2022

85րդ Տարի, թիւ 83 (22,553)

1500 Լ.Ո. / 8 Էջ

© zartonkadl@gmail.com

+961 1 444225
+961 81 306 447

www.zartonkdaily.net
facebook.com/zartonkdaily

P.O.BOX 11-617 Beirut-Lebanon

Լիբանանեան Լուրեր

Լիբանանի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը Կը Հետապնդէ Լիբանանահայ Վիզէն Իւճէքեանի Պարագան

Լիբանանի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը երէկ յայտնած է, որ. «Մօտէն կը հետեւի լիբանանեան քաղաքացի՝ Վիզէն Իւճէքեանի խնդրին, որ արգելափակուած է Ազրայէճանի մէջ 2020 թուականէն ի վեր, գործակցութեամբ Միջազգային Կարմիր Խաչին»:

Յայտարարութիւնը կը նշէ, որ Իրանի մէջ Լիբանանի Դեսպանատունը, պաշտօնական դիմում ներկայացուցած է ազրայէճանական կողմին, արտօսութիւն ունենալու իր կալանաւորման վայրին մէջ տեսակցելու Իւճէքեանին հետ, աւելցնելով, որ Լիբանան կը շարունակէ իր ջանքերը այս հարցին առնչութեամբ:

Շաբ. Էջ 07

Միջազգային Լուրեր

«Սուրմալու»ի Հարցով Ռուսիա Կը Սպասէ Հայաստանի «Պատասխան»ին

Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան տեղեկատուութեան եւ մամուլի բաժանմունքի փոխտնօրէն Իվան Նէչաեւ յայտնեց, որ կը սպասեն «Սուրմալու»ի պայթումին վերաբերեալ Երեւանին ուղարկուած իրենց բողոքագիրի պատասխանին:

17 Օգոստոսին, Հայաստանի մէջ Ռուսիոյ դեսպանատունը բողոքագիր մը յղեց Հայաստանի Հանրապետութեան արտաքին գործոց նախարարութեան՝ 14 Օգոստոսին, «Սուրմալու» առեւտրի կեդրոնին մէջ պատահած ողբերգական պայթումին վերաբերեալ մամուլին մէջ ռուսական կառոյցներու հասցէին հնչած մեղադրանքներուն դէմ:

Շաբ. Էջ 02

Հայկական Լուրեր

Մարտահրաւերը Պատմական Է՝ Վերածնունդ Կամ Ոչնչացում. Դաւիթ Բաբայեան

Կան բարդագոյն եւ շատ ցաւոտ գործընթացներ, որոնց մէջէն պետք է անցնի ժողովուրդը, հասարակութիւնը ինքնամաքման եւ վերածնունդի համար: Այս մասին իր ֆէյսպուքի իր էջին գրած է Արցախի Հանրապետութեան Արտաքին գործոց նախարար Դաւիթ Բաբայեանը:

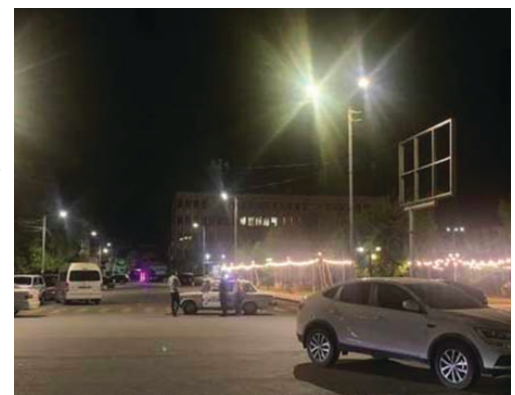
«Այդ գործընթացներից մի քանիսն ունեն օբյեկտիւ (առարկայական) բնոյթ, որոնք թելադրուած են ստեղծուած իրավիճակով: Մարտահրաւերը պատմական է՝ վերածնունդ կամ ոչնչացում: Բայց, առանց այդ գործընթացների միջով անցնելու, որը մի տեսակ «քիմիաթերապիա» (chemotherapy) է, բուժումը եւ ապաքինումը անհնար է: Այստեղ գլխաւորը հաւատի ամրապնդումն է, հայրենասիրութիւնը, փրօքնախնայիզմը (արիւնստապարծութիւնը) եւ բոլոր տեսակի տականքներից հեռու մնալը», - գրած է Բաբայեանը:

Մասիսի Մէջ Արտակարգ Դեպք. Չինուած Քաղաքացիին Մտած Է Քաղաքապետարան Ու Ապա Ինքնասպան Եղած

Երէկ երեկոյեան ժամերուն լարուած իրավիճակ ստեղծուած է Մասիս քաղաքին մէջ: Այս մասին կը յայտնէ «Արեւելք»ը Կը նշուի, թէ Մասիսի քաղաքապետարանի խորհուրդի անդամ 36-ամեայ Էտուարտ Մարգարեան զինուած կերպով մուտք գործած է քաղաքապետարան պատճառ դառնալով լարուած իրավիճակի: Աւելի ուշ ոստիկանական ուժեր հասած են դէպքի վայր եւ փորձած են վնասագէրծել Մարգարեանը: Լսելի դարձած է կրակոց, որմէ ետք յայտարարուած է, թէ Մարգարեան ինքնասպան եղած է:

Դեպքին հետեւանքով այլ տուժածներ, կամ վիրաւորներ չեն գրանցուած:

ՎԱՀԱՆ ԹԵԹԵԱՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ձեր Ձաւակներուն Հոգատար Միջավայրի Հասցէն

Արձանագրութիւնները կը վերսկսին Սեպտեմբեր 6-ին Երկուշաբթիէն Ուրբաթ կ.ա. Ժամը 9:00 – 12:00

+961 1 260 525 / +961 1 260 574

info@vahantekeyan.com

vahantekeyan.com

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կատարուեց Հոգեհանգստեան Կարգ Սուրմալու Առեւտրի Կեդրոնում Պայթիւնից Չոհուածների Համար

Օգոստոսի 18-ին, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում՝ Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եւ Ս. Վարդան մատուռ-մկրտարանում, նախագահութեամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդ Ճայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, կատարուեց հոգեհանգստեան արարողութիւնն օգոստոսի 14-ին Երեւանի «Սուրմալու» առեւտրի կենտրոնում տեղի ունեցած պայթիւնի հետեւանքով զոհուածների հոգիների խաղաղութեան համար:

րեց հայորդիներին միասնական լինել եւ աջակցել միմեանց այս ծանր ու դժուարին փորձութիւնը յաղթահարելու համար: Եկեղեցականաց դասը եւ ներկայ

Մինչ արարողութիւնը Մայր Աթոռի Եկեղեցական հայեցակարգային բաժնի տնօրէն Գերաշնորհ Տ. Վազգէն եպիսկոպոս Միրզախանեանը, անդրադառնալով «սուրմալու» առեւտրի կենտրոնի աղետալի իրադարձութեանը, յորդո-

հաւատացեալ ժողովուրդն աղօթք բարձրացրեցին զոհուածների հոգիների հանգստութեան, ինչպէս նաեւ պայթիւնից տուժածների շուտափոյթ ապաքինման համար:

Միջազգային Լուրեր

«Սուրմալու»ի Հարցով Ռուսիոյ Կը Սպասէ Հայաստանի «Պատասխան»ին

Սկիզբը Էջ 01

«Մենք ասիկա կը նկատենք ուղղակի սադրանք քաղաքական ուժերու կողմէ, որոնք կանգնած են նման ակնարկներու ետին: Նպատակը հայ-ռուսական դաշնակցային յարաբերութիւնները վտանգելն է: Հայաստանի իշխանութենէն կ'ակնկալենք քայլեր՝ նման ոչ-բարեկամական դրսեւորումները կանխելու նպատակով», յայտնեց Նեչաւե:

«Վրդոված ենք Հայաստանի տեղական տեղեկատուական տարածքին մէջ շրջանառուող սինիք (sinical)

նիւթերէն, որոնք հայիոյախառն եւ կեղծ մեղադրանքներ կը պարունակեն ռուսական կառոյցներու հասցէին՝ այս տարուան 14 Օգոստոսին, «Սուրմալու» առեւտրի կեդրոնի տարածքին մէջ պատահած ողբերգութեան ներգրաւուածութեան համար: Մենք ասիկա կը նկատենք ուղղակի սադրանք այն քաղաքական ուժերուն կողմէ, որոնք կանգնած են նման ակնարկներու ետին, որոնք նպատակն է վտանգել ռուս-հայկական դաշնակցային յարաբերութիւնները: Մենք Հայաստանի իշխանութիւններէն կ'ակնկալենք քայլեր՝ ուղղուած նման

անբարիացական դրսեւորումները, ներառեալ՝ անհրաժեշտ հանրային մեկնաբանութիւնները ճնշելու ուղղութեամբ: Բողոքագիրը դեսպանատան կողմէ կ'ուղարկուի Հայաստանի արտաքին գործոց նախարարութեան», կ'ըսուէր դեսպանատան բողոքագիրին մէջ:

Գրող Սալման Ռուշտիին Դանակահարողը Հերքած Է Իրանի Հետ Կապ Ունենալու Մեղադրանքը

Հատի Մաթար, որ օրեր առաջ Նիւ Եորքի մէջ յարձակած եւ դանակահարած է «Satanic Verses» ինտրայարոյց վեպի գրող Սալման Ռուշտին, հերքած է Իրանի հետ որեւէ կապ ունենալը: Այս մասին ան յայտարարած է բանտէն The New York Post-ին տուած հարցազրոյցին

մէջ: Աւելի վաղ ԱՄՆ ոստիկանութիւնը նոյնպէս յայտարարած էր, որ 24-ամեայ Մաթար այս յարձակման ժամանակ գործած է բոլորովին առանձին: Ըստ ամերիկեան լրատուամիջոցներու՝ Մաթար ծնած է Զալիֆորնիա, լիբանանցի ծնողներու

ընտանիքի մէջ, սակայն վերջերս տեղափոխուած է Նիւ Ճորճի: Դատախազի խօսքով՝ յարձակողը դանակի 10 հարուած հասցուցած է Ռուշտիին՝ նպատակային եւ նախապէս ծրագրուած յարձակման ժամանակ:

Շաբ. Էջ 07

Պատմութեան
Մէջ Այսօր

Տարեւիկ Սագանդարեան

Տարեւիկ Սագանդարեան (20 Օգոստոս 1916, Խնձորեսկ, Չակաբեգի Գաւառ, Ելիզավետպոլ Նահանգ, Ռուսական Կայսրութիւն - 6 Հոկտեմբեր 1999, Երեւան, Հայաստան), օփերային երգչուհի: Ծնած է Խնձորեսկի մէջ: Մանկութիւնը անցած է Պաքու: 1929 թուականին տեղափոխուած է Մոսկուա, երգած՝ Արեւելեան ինքնագործ խումբին մէջ: Ուսանած է Մոսկուայի Հայ մշակոյթի տան երաժշտական եւ տրամաթիքական աշխատանոցին մէջ: Երեւան գալով եղած է Երեւանի Օփերայի եւ պալէի թատրոնի մեներգչուհի:

1939 թուականին Մոսկուայի մէջ՝ Հայ արուեստի տասնօրեակին, հանդէս եկած է Ալմաստի (Սպենդիարեանի «Ալմաստ») դերերգով եւ արժանացած՝ համընդհանուր ճանաչման:

Երգչուհիի մեկնաբանմամբ Փառանձեմի (Տիգրան Չուխաճեանի «Արշակ Բ.»), Թամարի (Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բեկ») եւ Ալմաստի դերերգերը հայկական օփերայի կատարողական արուեստի գոհարներէն են: Յատուկ անոր համար գրուած են Թամարի, Շուշանի՝

- Պապաւելի «Արծուաբերդ»,
- Նազելիի՝ Ստեփանեանի «Հերոսուհին»,
- Պերպերոյի՝ Տեր-Ղեւոնդեանի «Արեւի ցոլքերում» դերերգները: Լաւագոյն կատարումներէն եղած են Նաւե Զարմէնի՝
- Պիգելի «Զարմէն»,
- Ամսերիսի՝ Վերտիի «Ախտա»,
- Իոքաստի՝ Սթրալինսքիի «Էտիպ արքայ»,
- Լիւպաշայի՝ Ռիմսքի-Քորսաքովի «Թագաւորի հարսնացուն»,
- Օլկայի՝ Չայքովսկիի «Եւկենի Օնեկին» եւ այլ դերերգներ: Հանդէս եկած է նաեւ իբրեւ քամերային երգչուհի: Կատարած է հայ, ռուս եւ եւրոպացի յորինողներու շուրջ 450 ստեղծագործութիւններ:

Օրինակելի Արարք

Հիմնուելով բազմակարծության եւ խօսքի ազատության մեր դաւանանքին վրայ, սիրով տեղ կու տանք յարգելի յօդուածագրին ներքեւի գրութեան, հասկնալով՝ սակայն ոչ անպայմանօրէն բաժնելով այնտեղ արտայայտած խնդրայարոյց մէկ միտքը, որուն միջոցաւ յարգելի յօդուածագիրը սլաքներ արձակած է որոշ ուղղութիւններով: Նոյն ժամանակ շնորհակալ ենք Պէյրութի Վահան Թէքէեան Վարժարանին ու անոր պատասխանատուներուն որոշումին ակնարկուած ազնիւ գնահատանքին համար: Արդար ըլլալու համար նշենք, որ նոյն ազնիւ երեւոյթը կը վերաբերի լիբանանահայ այլ դպրոցներու եւս: Սկզբունքով մենք ալ մեր կարգին հարիւր տոկոսով համամիտ ըլլալով հանդերձ ընդհանրապէս Հայ դպրոց փակելու հետ առնչուած յօդուածագրին ցատումին, որուն մասին գոց սրահներու մէջ, թէ հանրային հարթակներու վրայ միշտ ալ բարձրաձայնած ենք, սակայն արդար ըլլալու համար պէտք է աւելի խորունկ ուսումնասիրել իւրաքանչիւր դէպք իր հերթին ու ըստ այնմ դատել, առարկայական ըլլալու բարձր գիտակցութեամբ:

Իրականութեան մէջ, եւ այս պարագային օրինակի համար, յօդուածին մէջ ջատագովուած միտքը կրնար կարելի չըլլալ իրագործել եթէ քննադատուած՝ նոյնինքն Ամերիկայի Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը, Լոս Անճելըսի նշեալ դպրոցին վաճառքէն գոյացած միջոցներով եւ պարտականութեան բարձր գիտակցութեամբ առաջիններէն չըլլար օգնութիւն հասցնելու Պէյրութի պայթումին հետեւանքով ծանրօրէն տուժած մեր դպրոցին, ապա նաեւ սատարելու Լիբանանի տնտեսական տագնապին ժխտական ազդեցութեան տակ գտնուող մեր Վարժարանին, ուսուցչակազմին, ծնողներուն եւ աշակերտութեան: Նոյնը կը վերաբերի մեր կազմակերպութեան աշխարհասփիւռ մամուլին, որոնց պէտքերուն շատ յաճախ կը հասնի նշեալ մարմինը, ինչպէս նաեւ կը հովանաւորէ եւ կ'իրագործէ մշակութային այլ ձեռնարկութիւններ: Մէկ խօսքով, կարելի պիտի

չըլլար այսօր, նշեալ յօդուածին մէջ ջատագովուած ԱՆՎՃԱՐ ազգային կառոյցը հանդիսանալ, եթէ չըլլար օգնութիւնը քննադատուած Միութեան ամերիկեան կառոյցին, ՀԲԸՄ-ին, ազգային այլ հաստատութիւններուն եւ անհատ ազնիւ ազգայիններուն, որոնց բոլորին շնորհապարտ ենք:

Ամէն պարագային, քննադատուած պարագան ազգային մեր ճակատագիրն է երեւի, որ կը կարօտի աւելի խորաթափանց մօտեցման նշեալ ընդհանրացած երեւոյթին առաջը առնելու համար, սոսկ խօսքէ ու քննադատութենէ վեր եւ անդին՝ բոլորիս ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ մասնակցութեամբ:

Յարգելի յօդուածագիրը այլ կարելոր նշումներ կ'ընէ անշուշտ իր յօդուածին մէջ, որոնց աւելի քան համամիտ ենք: Մեր կողմէն ալ աւելցնենք, որ Հայ դպրոցը (եւ ո՛չ միայն) ինչպէս ամենուրեք, աւելի եւս Լիբանանի մէջ կը տառապի մարդու ի հետ կապուած լուրջ խնդիրներով, որ իր կարգին բնականաբար կ'ազդէ ու պիտի ազդէ իր որակին: Լիբանանի դպրոցները այսօր ընդհանրապէս, եւ ի մասնաւորի լիբանանահայ դպրոցը ուսուցիչի տագնապ ունի, աւելի եւս հայագիտական նիւթերու ուսուցիչներու: Այս մասին ալ պէտք է անյապաղ մտածել եւ լուծումներու ձեռնարկել: Հակառակ պարագային Անվճար ըլլալը այնքան ալ իր նպատակին պիտի չծառայէ ...:

Վերջապէս, դպրոց պահելը սոսկ բարի կամեցողութեամբ չի կրնար ըլլալ: Անոր յարատեւումը կը կարօտի տնօրինման ամբողջական փաթեթի, որուն համար կարելոր է նպատակասլաց նոր մարտավարութիւն, բան մը, որ տակաւին կը պակսի մեր մօտ...:

Այս մասին եւ ոչ միայն, առանցին ակնարկով պիտի անդրադառնանք այլ առիթով:

«Խմբ.»

ՈՍԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Անուն բերկրանքով կ'արձանագրեմ այս տողերը որովհետեւ երազ մը իրականացաւ: Արարք մը որ ողջունելի ըլլալով հանդերձ պէտք է օրինակ ըլլայ մեր ազգային բոլոր վարժարաններուն ի սփիւռս աշխարհի: Կրնա՞ք երեւակայել որ ազգային դպրոց մը բանայ իր դռները անվճար կրթաթոշակով: Կասկած չկայ իմ մտքիս մէջ որ շատեր անմիջապէս պիտի յիշեցնեն մեզի որ Թէքէեան մշակութային Միութիւնը շատ մօտիկ անցեալին փակեց Արշակ Տիգրանեան Վարժարանը Լոս Անճելըսի մէջ, յայտարարելով որ աւելի հայահոծ շրջանի մը մէջ նոր դպրոց մը պիտի կառուցէ, ինչ որ մնաց միայն բաղձանքի ծիրին մէջ: Դժբախտաբար այդ տասնըչորս ու կէս միլիոն Տոլարը պահ դրուած է դրամատան մէջ, որմէ կ'օգտուին Թէքէեան Միութեան «ղեկավարները» երբեմն ալ փոքրիկ գումար մը տրամադրելով Պէյրութի Թէքէեան Վարժարանին եւ երբեմն ալ Հայաստանի...:

Յայտարարութեան ոգին չնստմացնելու համար չենք փափաքիր շեղիլ նիւթէն եւ հետեւաբար մեր հայեացքն ու միտքը կը կեդրոնացնենք այս բացառիկ երեւոյթին վրայ: Որքա՞ն ցանկալի պիտի ըլլար տեսնել նման յայտարարութիւն մեր բոլոր վարժարաններուն համար: Անկարելի՞ է... բացարձակապէս ո՛չ,

անհրաժեշտ է ունենալ տեսիլքն ու կամքը մեր վարժարաններէն ներս կրթաթոշակը անվճար դարձնելու, զօրաշարժի դնելով սփիւռքի նիւթական կարողականութիւնը:

Որքան ալ շեշտենք հայ դպրոցի դերն ու կարեւորութիւնը, եթէ մեր խօսքին չենք միացնել մեր գործօն մասնակցութիւնն ու աշխատանքը զայն կենդանի ոյժ պահելու համար մեր հասարակական կեանքի մէջ՝ ան կը մնայ լոկ բաղձանքի սահմաններուն մէջ, մինչեւ որ սփիւռքեան հայախօս հին սերունդը անհետանայ:

Արտասահմանեան պայմաններուն մէջ այդքան ալ դիւրին չէ հայկական դպրոց պահել, երբ ամէն քայլափոխի՝ կան պետական հանրային ծրի դպրոցներ: Եւրոպական եւ Ամերիկեան «բարձր» քաղաքակրթութեան ազդեցութեան ներքեւ շա՛տ դիւրութեամբ պիտի ծուլուին, ե՛ւ կը ծուլուին, մեր նորահաս սերունդի զաւակները, որովհետեւ պատմութիւնը բազմիցս փաստած է, որ այդ մեծ հալոցին մէջ ոչ մէկ ազգութիւն կրնայ դիմանալ եւ գոյատեւել:

Նկատի ունենալով ծուլումի վտանգը, մասնաւորաբար ներքին եւ արտաքին սփիւռքի մէջ, ի գին ամէն զոհողութեան պարտաւոր ենք բանալ հայեցի դաստիարակութեան ծրի օճախներ, եւ եղածներուն վրայ ալ գուրգուրալ ու պահել զանոնք՝ ինչպէս կը պահենք մեր եկեղեցիները, **որովհետեւ հայ դպրոցը տաճարն է մեսրոպաշունչ հայ լեզուին:**

Ցեղասպանութեան հարիւրամեակը շատոնց անցաւ, սակայն ճերմակ ջարդը կը շարունակուի մեզ ամէն օր հիւծելով այս դառն իրականութեան դիմաց: Մենք պէտք էր նոր դպրոցներ բանայինք ցեղասպանութեան հարիւրամեակէն ետք՝ մեր վրեժը լուծելու համար մեր թշնամիէն, որ փորձեց մեզ արմատախիլ ընել մեր հազարամեայ հայրենիքէն բայց՝ չկրցաւ կործանել մեր ապրելու եւ ստեղծելու անկորնչելի կամքն ու կորովը:

Ի՛նչ ալ ըլլան մեր սփիւռքեան պայմանները, ո՛չ մէկ ձեւով տխուր եւ ժխտական անդրադարձ պէտք է ունենան գաղութի գոյութեանական պայքարի առաքելութեան վրայ: Եթէ հարցը նիւթական է, կարելի է համազգային հանգանակութիւն կազմակերպել եւ ապահովել նոր բարերարներ, ինչպէս անցեալին: Պէտք է զոհել անձնական շահերն ու հաշիւները՝ յանուն հաւաքականին, այսինքն ժողովուրդին: Այլ խօսքով՝ անկարելի բան չկայ այս պարագային, եթէ իսկապէս կը հաւատանք հայ դպրոցի կարեւորութեան եւ առաքելութեան:

Պէտք կայ՝ յիշեցնելու որ ամէն անգամ որ դպրոց մը կը փակենք, կ'ուրախացնենք մեր թշնամին եւ կը պղծենք մեր նահատակներու արիւնաթաթախ կտակը:

Շաբ. Էջ 07

ՎԱՀԱՆ ԹԵՔԷԵԱՆ ՄԻՋՆ. ՎԱՐՇԱՐԱՆ-Ի
2022-2023 տարեշրջանի
ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԸ
ԱՆՎՃԱՐ Է

Մանկամտութեն - 9-րդ դասարան

01/260525
01/260574

info@vahantekeyan.com
www.vahantekeyan.com

Չարթունք թերթի յայտարարութիւն

Մշակութային Արձագանգ

Նեոարձակներ Հայոց (Ամփոփ Պատմություն)

ԿՈՐԻԻՆ Լ. ՔԵՀԵԱՅԵԱՆ

Փոքր Ասիոյ արեւելեան հատուածն զբաղեցնող շուրջ չորսհարիւր հազար քառակուսի քիլոմետր տարածքը, որ յայտնի է Հայկական Լեռնաշխարհի անուամբ, ոչ միայն եղած է նախամարդու օրրաններէն մին, նոր մարդկութեան խանձարուրն ու հայոց բնօրրանը, այլեւ համահաւասար մասնակիցը Հին Արեւելքի քաղաքակրթութեան կերտման ու զարգացման:

Հայկական լեռնաշխարհը Ուշ Հին Զարի դարէն (Upper Paleolithic period) Միջին Զարի դար (Mesolithic period) անցման ժամանակաշրջանին սառցածածկոյթի վերջնական վերացման զուգընթաց նախ արձակագրած է համեմատաբար խոնաւ, ապա եւ տաք ու չոր կլիմայ՝ Հայաստանի հնագոյն ցեղերուն առջեւ բանալով նոր ու չբնակեցուած տարածքներ: Այդ ցեղերն ու ցեղախումբերը կամ ցեղային միութիւնները միջին քարի դարէն նոր քարի դար անցման ժամանակաշրջանին (Neolithic period, Ք. Ա. VII – VI հազարամեակներ) հաւաքչութենէն, ձկնորսութենէն ու որսորդութենէն անցում կատարած են դէպի հողագործական (երկրագործական)-անասնա-պահական տնտեսութիւն: Սոյն տնտեսութեան մարդիկ բացի հողագործական գործիքներէն՝ մանգաղ, Ուրագ (կացին-կտրիչ), կացին-բրիչ, հերիւն, քերիչ, մուրճ, աղօրիք, վարսանդ-սանդ... (նախ քարէ, ապա եւ մետաղէ՝ պղինձ, պրոնզ եւ երկաթ), պատրաստած են նաեւ որսորդական ու մարտական զինատեսակներ, ինչպէս՝ դաշիւներ, սուրեր, պարսատիկներ, վարոցներ (գուրգեր), սակրեր, լայնաբերան կացիններ, վաղեր, մկունդներ, նետ ու աղեղներ եւ...: Սոյն յօդուածի ուշադրութեան կեդրոնը Հայկական լեռնաշխարհի մէջ հազարամեակներ շարունակ ի գործ դրուած հեռահար զինատեսակի՝ նետ ու աղեղի ամփոփ պատմութիւնն է:

Հնագիտական տուեալներն առ այսօր նետ ու աղեղի յայտնագործումը կը վերագրեն միջին քարի դարուն (Mesolithic period, Հայկական լեռնաշխարհի Միջին քարի դարը կ'ընդգրկէ Ք. Ա. 12000 - 8000/7000 թուականները), զորս կը համընկնի սառցածածկոյթի վերջնական վերացման եւ երկրի վրայ մօտաւորապէս ժամանակակից կլիմայի հաստատման, կենդանական ու բուսական աշխարհի մօտաւորապէս ժամանակակից տեսակներու եւ տեսքի ընդունման¹ ու ժամանակակից մարդու առաջացման ժամանակաշրջանի հետ:²

Մինչեւ «առարկայական գիրի»՝ ժայռապատկերներու (petroglyphs) կիրառումը, Հայկական լեռնաշխարհի հնագոյն բնակավայրերէն {Կղզեակ բլուր, Մաշտոց բլուր, Արեգունի բլուր, Շրէշ բլուր, Չաղաներ, Տերտերի ձոր, Մոխրաբլուր, Կաւաբլուր, Արտին լեռ՝ Սատանի-դար, Բառոժ քարայր, Հրազդանի միջին հովիտ, Շենգավիթ, Աղուէսի բներ, Թեղուտի բնակավայր, Քիւլ-թափա (Նախիջեւան), Կեօյ-թեփե (Պարսկահայք), Թէլիք-թափա (Վան), Եռմուք-թափա (Մերսին), Ամուք եւ այլուր} յայտնաբերուած նուրբ ու մշակուած նետի քարակերտ (ապա եւ մետաղեայ) սլաքներու միջոցաւ է, որ պատկերացում կը կազմենք նետ ու աղեղի օգտագործման ու եղաշրջիչ յատկութեան մասին:

Անկասկած, որ որսորդական եւ ռազմական նպատակներով օգտագործուող նետն ու աղեղը մարդու կարեւորագոյն նուաճումներէն մէկն է: Ան օգտագործած են աշխարհի գրեթէ բոլոր ժողովուրդները (բացի Աւստրալիոյ ու Միկրոնեզիոյ բնիկներէն)՝ միջին քարի դարէն մինչեւ XVII դար {որոշ ժողովուրդներու մօտ մինչև XX դար, ինչպէս՝ Գանատայի Իկլուկի կղզիի (Igloodik Island) եւ Ենթասահարական Ափրիկէի, կամ Արեւադարձային Ափրիկէի (Sub-Saharan Africa) մէջ}:

Տարբեր աղբիւրներու համաձայն՝ Հայաստանի մէջ կայ անէլի քան 20-30 հազար ժայռապատկեր, որոնք ըստ ՀՀ ԳԱԱ պատմութեան կաճառի գիտաշխատող, աստղագետ, ժայռապատկերաբան Կարէն Թոխաթեանի՝ գրեթէ տարածուած են ամբողջ երկրով մէկ, սակայն անէլի հարուստ են Գեղամայ լեռներու եւ Սիւնիքի մարզի՝ Ուղտասարի կամ Ուխտասարի հնավայրի ժայռապատկերները: Հայաստանի ժայռապատկերներուն վրայ առատօրէն այծի գծափորագրանկարներ ըլլալուն պատճառով ժողովուրդը զանոնք անուանած են «իծագրեր» (այծագրեր):

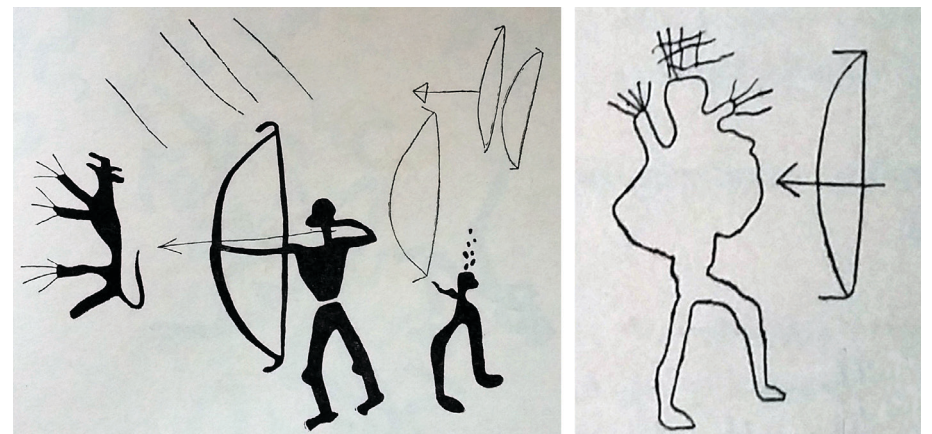
Երբեք պատահական չէր, որ Ք. Ա. VII – II հազարամեակներու ընթացքին Հայկական լեռնաշխարհի բնիկ ցեղերուն կողմէ ծաղկած ու բազմաբովանդակ ժայռապատկերները հնագէտ Սանդրո Սարգսեանը անուանէր՝ «հիմնալի պատկերասրահ բաց երկնքի տակ»,³ աղբիւրագետ-պատմաբան Աշոտ Գ. Աբրահամեանը՝ «իւրատեսակ քարէ մատեններ»,⁴ իսկ ժայռապատկերագետ-ճարտարապետ Սուրէն Պետրոսեանը՝ «հնագոյն Հայաստանի հանրագիտարան»:⁵

Ըստ Սուրէն Մ. Այվազեանի գնահատմամբ, ժայռապատկերները ժամանակի ընթացքին կը դառնան «միտք փոխանակելու պարզագոյն ձեւ, այսինքն՝ առաջին գիր»:⁶ Եւ այսպէս՝ Հայկական լեռնաշխարհի «առաջին գիրերէն»՝ ժայռապատկերներէն բաւական յստակ պատկերացում կը կազմենք հայկական ցեղերու որսորդ-անասնապահներուն կողմէ սարքուած ու կիրարկուած սովորական-պարզունակ ու լայնալիճ զինատեսակներու, եւ առհասարակ նետ ու աղեղներու մասին:

Ուղտասարի կամ Ուխտասարի ժայռապատկերներէն՝ աղեղնաւոր-որսորդը որսորդութեան պահուն

Անկառու եւ Գեղամայ լեռներու հազարաւոր ժայռապատկերներէն երկու օրինակ, որոնք ընդօրինակուած-գծագրուած են կիւմրեցի յայտնի պատմաբան-հնագէտ Յարութիւն Ա. Մարտիրոսեանի (1921 - 1977) կողմէ, ուր առաջին պատկերին մէջ ակկայայտ է որսորդ-անասնապահը լայնալիճ աղեղը ձեռքին կը նետահարէ գազան մը՝ առիւծ կամ վագր. իսկ երկրորդ պատկերին մէջ նկատելի է՝ լայնալիճ նետ-աղեղին դէմ կեցած հսկայ մարդանման Էսկ մը՝ ճառագայթող ձեռքերով, զորս կ'արտացոլէ մահուան սարսափը... (տես՝ նկար 1-2):⁷ Մասնագիտական փորձարկման շնորհիւ պարզուած է, որ սովորական աղեղները, սովորաբար 30-250 մետր հեռաւորութենէն անէլի նետեր չեն կրնար արձակել, իսկ լայնալիճ աղեղերու արձակած նետերը՝ կ'ըլլան կրկնակի:

Նկար 1-2

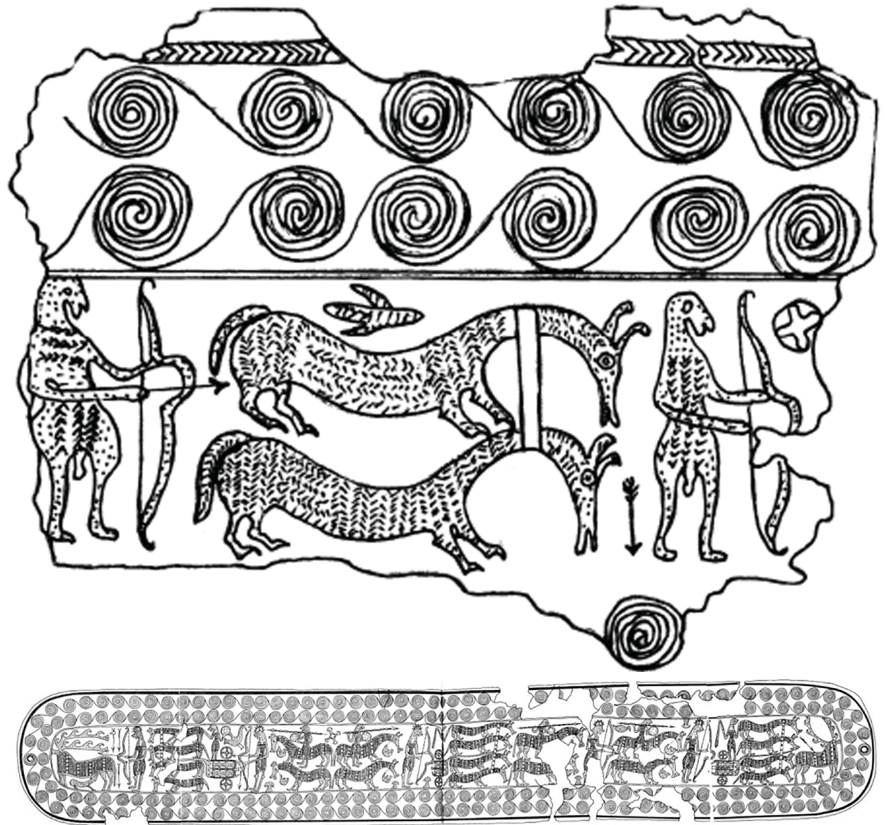
Մշակութային Արձագանգ

Նետարձակներ Յայոց

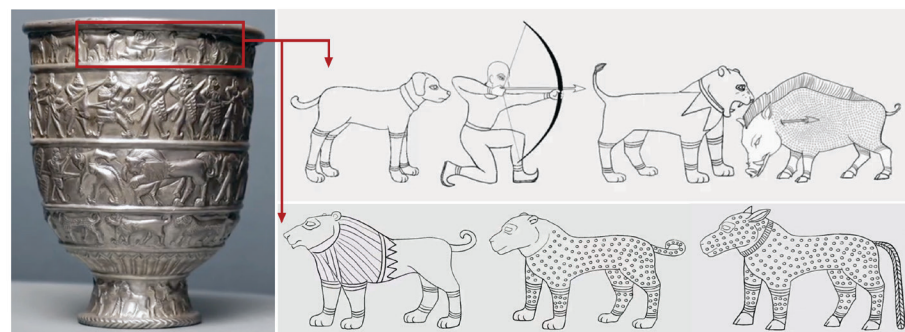
Սկիզբը Էջ 04

Քաղաքամայր Երեւանի կեդրոնը գտնուող՝ Հայաստանի պատմութեան թանգարանի շուրջ 400 հազար ազգային հաւաքածոյին մէջ թանգարանի ցուցաբեկներէն մէկուն մէջ կը ցուցադրուի Նաեւ Բ. Ա. 22-21-րդ դարերուն պատկանող արծաթեայ բաժակը, զորս յայտնի է՝ «Քարաշամբի արծաթեայ բաժակ» անուամբ: Այս բաժակի (գաւաթի) մասին պատմաբան-հնագետ Վահան Յովհաննէսեանը (Վահան Յովհաննէսեան միջին պրոնզի դարուն պատկանող (Բ.Ա. 2400-1500 թուականներ) Քարաշամբի եզակի հնավայրին մէջ գտնած է արքայական դամբարան եւ 1987 թուականին յայտնաբերած է սոյն արծաթեայ բաժակը կամ գաւաթը՝ թաղման հարուստ գոյքի հետ միասին) հարցազրոյցի մը ժամանակ կը յայտնէ՝ «...զորս (իմա՝ բաժակը) տեղական արտադրանք է: Այն յայտնաբերուած է հրաշալի վիճակի մէջ: Ատոր առկայութիւնը Հայաստանի մէջ ցոյց կու տայ, որ Հայաստանը շատ լուրջ արտադրական եւ մշակութային կեդրոն եղած է, որ կապեր ունեցած է խեթական աշխարհի եւ Միջագետքի կեդրոններու հետ: Փաստօրէն, արդէն այն ժամանակ Հայաստանի տարածքին մէջ ապրած են հնդեւրոպական ցեղեր: Քարաշամբի մէջ կային Նաեւ մեծ քանակութեամբ ոսկեայ զարդեր, որոնք Նոյնպէս շատ մեծ հետաքրքրութիւն առաջացուցած էին»:⁸

Քարաշամբի արծաթեայ գաւաթը բաղկացած է վեց հորիզոնական եզրագարդ գօտիէ, ուր հմտօրէն պատկերուած են 25 մարդկային, 36 կենդանի կերպարներ եւ 60-է աւելի զանազան առարկաներ: Մեզ հետաքրքրողն առաջին (վերին) եզրագարդն է, ուր գլխաւոր տեսարանը վարագի որսն է: Աջ ոտքին ծնկած որսորդը իր լայնալիճ աղեղով կը նետահարէ վարագ մը: Վիրաւոր վարագի առջեւէն Նկատելի է առիւծ մը, իսկ ետեւէն՝ ընծառիւծ: Անոնց հետեւը կան մէկընդմէջ շարք կազմած առիւծներ եւ ընծառիւծներ: Իսկ որսորդի ետեւը կեցած է շուն մը՝ վզակապով:

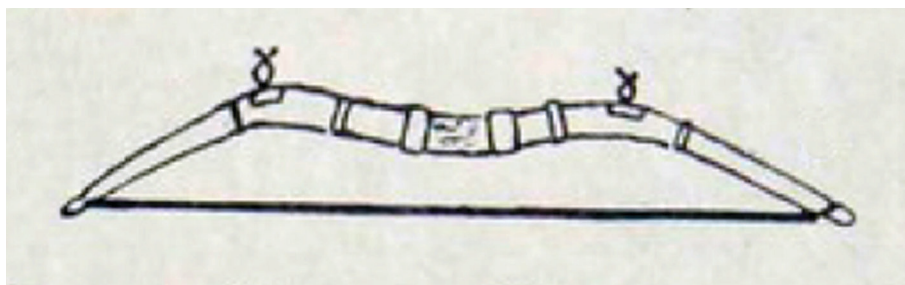

Նկար 4-5

Քարաշամբի արծաթեայ բաժակը եւ վերի եզրագարդի որսորդական տեսարանէն գծագիր բաժինը

Ուշագրաւ է Նաեւ 1979 թուականին Շիրակաւանի դամբարանադաշտերու դամբարաններէն յայտնաբերուած ուշ պրոնզի դարուն պատկանող (Բ. Ա. XIII-XII դարեր) պրոնզէ երեսապատումով լայնալիճ աղեղները, որոնցմէ մէկն ունի 172 սանթիմետր երկարութիւն՝ բաղկացած քանի մը բաղադրամասերէ, որոնք մեծ վարպետութեամբ ագուցուած են զիրար:⁹ (տես՝ Նկար 3)

Նկար 3

Յայտնի հայ պատմաբան, բիւզանդագետ եւ բանասէր Նիկողայոս Ադոնց (Տէր-Աւետիքեան, 1871-1942) բրոնզի դարու ժամանակաշրջանի աղեղներու մասին կը գրէ՝ «...պատկերագարդ գօտիները բաւական որոշակի գաղափար կու տան անտարակոյս գործածութեան մէջ եղած աղեղներու ձեւի մասին: Ասոնք բաղկացած եղած են երեք կեռ մասէ...»,¹⁰ որոնք պատկերաւոր ձեւով պատկերագրուած են Լճաշէնէն եւ Աստղի բլուրէն (Ենոքաւան) յայտնաբերուած բրոնզիդարեան գօտիներուն վրայ (կը ներկայացնենք գծագիրները): (տես՝ Նկար 4-5)

Այժմ տեսնենք թէ վաղ միջնադարեան հայկական աւանդապատումը, ինչպէս Նաեւ Արարատեան թագաւորութեան շրջանի հնագիտական գտածոները, յունա-հռոմէական ու օտար աղբիւրները ինչպիսի՞ յիշատակումներ ըրած են Հայ մարդու օգտագործած նետ ու աղեղներու մասին (աղբիւրները կը մեջբերենք ըստ ժամանակագրական կարգի՝ բացառելով Պատմահայր Մովսէս Խորենացիի եւ Մեքենոս պատմիչի յիշատակումները՝ Հայկի եւ Բելի Հայոց ձորի (Նաւ Երուանդունիք) ճակատամարտի մասին, եթէ ընդունինք հայր Ղեւոնդ Ալիշանի սոյն ճակատամարտի հաշուարկման թուագրումը՝ Բ. Ա. 2492 թուականի Օգոստոս 11-ը, զորս կը համարուի Հայոց Բուն թուականի կամ Հայոց տոմարի սկիզբը):¹¹

Բ. Ա. 2492 թուականի Օգոստոս 11-ին, Հայոց Նահապետ Հայկ դիւցազնը՝ չընդունելով բռնակալ Տիտանեան Բելի բռնատիրութիւն-աստուածութիւնը, ապստամբելով անոր դէմ, Վանայ լիճի արեւելեան ափին՝ Հայոց ձոր գաւառի (Վասպուրական), Խոշաբ գետի հովիտին մէջ տեղի ունեցած ճակատամարտին, Նկատելով Նահանջ տուող ու բլուր բարձրացող Բելին, մինչեւ վերջ կը քաշէ իւր լայնալիճ աղեղն ու իսկոյն ձգելով արկաքաշ լարը (բուսական թել կամ աղիք) կը նետահարէ անոր եւ երեքթեւեան նետը կ'անցնի Բելի կուրծքին պղնձեայ տախտակէն ու թիկունքէն եւ ուժգնօրէն գետին կը խրուի ու կը զգտնուէ գոռոզ բռնակալին:¹² Իսկ եօթներորդ դարու պատմիչ՝ Մեքենոս, Հայկի աղեղը եւ Բելի զգտնումը կը Նկարագրէ այսպէս՝ «Յաբէթի որդին՝ Հայկ մօտեցաւ, ձեռքը բռնած ունենալով աղեղը՝ մայրիկի փայտէ շինուած գորաւոր գաւազանի պէս: Հայկ կանգ առաւ եւ աղեղով անոր դէմ [ճակատելու] պատրաստուեցաւ: Կապարճը իր քով գետին դրաւ, ապա նետ մը անցուց հսկայ աղեղի օղակին մէջ եւ իր գրկին տարածութեամբ աղեղը լարելով՝ նետով ուժգին հարուածեց [Բելի] երկաթէ զրահը. նետը ծակեց պղնձէ վահանը եւ մտաւ անոր մարմնին մէջ եւ դուրս գալով՝ գետին խրեցաւ: Աստուած կարծուած հսկան անմիջապէս գետին տապալեցաւ եւ անոր գօրքը փախուստ տուաւ»:¹³

Շար. յաջորդ թիւով

Հայկ Նահապետի կոփածոյ պղնձեայ արձան (1970), Նոր-Նորք՝ երկրորդ զանգուած, Երեւան (Քանդակագործ՝ Կառլէն Նուրիճանեան)

Օտար Բարքեր

ԳԵՈՐԳ ԶԵՇՇԿԵՐԵԱՆ «Չարթոնք»ի Երեց Աշխատակից

Կարեկցութեան Եզակի Օրինակ մը . . .

Այս պատմութիւնը մեզի կու գայ Օրէկըն նահանգի Փրինսթըն քաղաքէն: Այդ քաղաքի բնակիչներէն մի ոմն՝ Էրիք Էյքըրս անունով, գիշերները կ'աշխատի Պէնտ քաղաքին մէջ, որ իր բնակարանէն 33 մղոն (53 քմ.) հեռու է: Կը պատահի որ Էրիքին ինքնաշարժը կ'աւրուի եւ որպէսզի գործէն ետ չմնայ, ան ստիպուած քալելով կ'երթայ գործի: Կրնա՞ք երեւակայել որ օրական պէտք է 6 1/2 ժամ քալէ, որպէսզի գործատեղին հասնի եւ այդքան ալ պէտք է քալէ վերադարձին՝ որպէսզի գործի տեղէն տուն հասնի . . . Սա ուրիշ բան չէ եթէ ոչ՝ չարչարանք, չէ՞ք խորհիր!

Էրիքի այս ողիսականը ձեռով մը նիւթ կը դառնայ Կեդրոնական Օրէկընի Օրաթերթին եւ յանկարծ օգնութեան առաջարկները կը ողողեն վերոյիշեալ թերթը:

Այդ առաջարկներէն ամենէն գործնականը կու գայ Գրիս Արսընոյէն եւ իր Տիկինէն: Անոնք ունէին 25 տարուան Զանտայ ինքնաշարժ մը որ չէին գործածեր: Ուստի Տէր եւ Տիկին կը որոշեն այդ ինքնաշարժը տալ Էրիքին (տես Նկարը), որպէսզի քալելու փոխարէն՝ ան ինքնաշարժով երթայ գործի:

Գալով Գրիսին՝ ան իր եւ իր Տիկնոջ կարեկցութիւնը արդարացնելով, դիտել կու տայ թէ “Յատկապէս այս դժուար օրերուն, մենք պէտք է օգնենք մեր դրացիներուն:” Իսկ Էրիք շնորհակալութիւն յայտնելով՝ հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի, “Զանրութեան ազնուութիւնն ու առատաձեռնութիւնը իսկապէս գնահատելի է եւ ես խորապէս զգացուած եմ անոր համար:” Եզրակացութիւն՝ ուրեմն կարեկցութիւնը տակաւին գործօն է հեռաւոր այս ասիերուն վրայ, ուր դժբախտաբար կը տիրէ եսասիրութիւնն ու փառամոլութիւնը . . .

Փաստինայի Մեր Փոքրիկ Զայաստանը . . .

Մօտաւորապէս տասը թոշակառուներ՝ Միջին Արեւելքի զանազան երկիրներէն գաղթած, ամէն օր կը հաւաքուին Փասատինայի կեդրոնական սրճարաններէն մէկուն մը մէջ եւ գաւաթ մը սուրճի շուրջ կը խորհրդածեն օրուան հրատապ հարցերուն շուրջ:

Անոնք կը ջանան քաղաքական վերլուծումներ կատարել, սակայն տեղ մը չեն հասնիր: Անոնց արծարծած նիւթերն են Ամերիկայի սղաճը, Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայերուն ապրած տագնապալի օրերը եւ Զայաստանի քաղաքական իրավիճակը, որ կը փոխուի օր ըստ օրէ:

Մեր մէջը կան Սուրիահայեր, Լիբանանահայեր, Եգիպտահայ մը եւ Պարսկահայ մը: Շատ հետաքրքրական են Պարսկահային շահեկան դիտարկումները, որոնք յաճախ նիւթ կը դառնան սուր վիճաբանութեանց: Ան կը պնդէ թէ չկայ Սուրիահայ, Լիբանանահայ կամ Եգիպտահայ, այլ կան հայեր՝ որոնք ծնած են Սուրիա, Լիբանան եւ կամ Եգիպտոս: Մէկ խօսքով՝ մենք բոլորս ալ հայեր ենք, ծնած զանազան երկիրներու մէջ . . .

Մեր Պարսկաստան ծնած հայուն մէկ ուրիշ դիտողութիւնն ալ կը կեդրոնանայ Փասատինայի երկու Զայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցիներուն վրայ: Ան դիտել կու տայ թէ չկայ “Մեր” եկեղեցին, կամ “Ձեր” եկեղեցին, ակնարկելով Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ՝ որ Էջմիածնապատկան է եւ Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ՝ որ Անթիլիասական է: Ան կը նշէ թէ կայ մէկ հայ եկեղեցի միայն եւ վերջ:

Գալով Ամերիկայի քաղաքականութեան, կան Նախագահ Պայտընի թեր եւ դեմ կեցումներ, որոնք դժբախտաբար անդրդուելի կը մնան: Սակայն բոլորն ալ համաձայն են որ ան միակ Նախագահը հանդիսացաւ որ կրցաւ ճանչնալ Զայոց Ցեղասպանութիւնը, ի գին Էրտողանի թշնամութիւնը շահելու! Ինչո՞ւ “Փասատինայի Մեր Փոքրիկ Զայաստանը” անուանեցի գրութիւնս, որովհետեւ յիշեցի Ամերիկահայ մեծ գրող Ուիլյամ Սարոյեանը՝ որ արդարօրէն ըսած է,

“Կոտորեցէք այս ցեղը, եթէ կրնաք: Ըսենք թէ դարձեալ աշխարհը պատերազմի մէջ է: Կործանեցէք Զայաստանը. փորձեցէք, տեսէք կրնա՞ք: Իրենց տուններէն հանելով անապատ դրկեցէք այս ցեղին զաւակները. զրկեցէք զանոնք հացէ ու ջուրէ: Այրեցէք անոնց տուններն ու եկեղեցիները: Պիտի

Ձեզի Հետ Կ'ապրիմ

Սիրելի Զայաստանաբնակ հայորդիներ, Ապրած եմ լիբանանի պատերազմի արհաւիրքը: Ապրած եմ «մահուան շուքի ծորի մէջէն» անցնելու փորձառութիւնը: Տեսած եմ հարազատներու եւ բարեկամներու մահը եւ ռումբերու եւ պայթուումներու պատճառած քանդումները ու անոնց հոգեկան եւ հոգեբանական հետքը՝ վախը եւ ցաւը, բոլորիս ներաշխարհին վրայ:

Մեր հայրենիքը կ'ապրի շատ մը մարտահրաւերներ եւ անոնց վրայ եկաւ աւելնալու Սուրմալուի ահաւոր պայթումը: Ունինք զոհեր, վիրաւորներ եւ փլատակներու տակ կորսուած հայորդիներ: Կ'ապրիք պայթումին ահը ու սարսափը: Կը հասկնամ ձեր ցաւը եւ վախը, որովհետեւ անձնապէս ապրած եմ այդ բոլորը:

Ձեզի հետ կ'ուզեմ բաժնեկցիլ Աստուածաշունչէն Պօղոս Առաքելի Նամակներէն հետեւեալ համարը, որ ինծի համար եղաւ միշտ ուժ՝ տոկալու պատերազմի դժուար պայմանները. «*Վասնզի Աստուած մեզի երկչոտութեան հոգի չտուաւ, հապա զօրութեան ու սիրոյ եւ զգաստութեան*» (Բ. Թուղթ Առ Տիմոթէոս 1.7):

Քրիստոսի Հոգին մեզի կուտայ զօրութիւն, որպէսզի կարենանք յաղթել ցաւին եւ մահուան: Ինչպէս Ինք յաղթեց խաչին վրայ:

Քրիստոսի Հոգին մեզի կուտայ սէր, որպէսզի կարենանք շինել Նորը: Ինչպէս Ինք շինեց Նորը Իր յարութեամբ:

Քրիստոսի Հոգին մեզի կուտայ զգաստութիւն, որպէսզի կարենանք որոշել թէ ի՞նչ պիտի ընենք: Ինչպէս Ինք որոշեց եւ ըրաւ, երբ աշխարհ եկաւ, որպէսզի մեզի Կեանք շնորհէ:

Թող որ Քրիստոսի այս Հոգին մեզ գօտեպնդէ այսօր, որպէսզի կարենանք մեր երկչոտութիւնը՝ իմմա ցաւերը, վերածել Զաւատքի: Այն Զաւատքը, որ մեզ պիտի ապրեցնէ: Եւ այս Զաւատքով կերտենք Յոյսը՝ Նոր կեանքի ու ապագայի տեսլականով:

Սուրբ Հոգիին միսիթարութիւնը կը հայցեմ բոլոր սգաւորներուն: Վիրաւորներուն շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթեմ, եւ կը յուսամ կորսուած հայորդիներուն շուտով գտնուիլը փլատակներուն տակէն:

Կ'ապրիմ ձեզի հետ: Ձեր ցաւը: Բայց նաեւ ՅՈՅՈՒՆ:

Դոկտ. Զրայր ԾԵՎԵՃԵԱՆ
Ընդհանուր Զարտուղար՝Արաբական Շոցի երկիրներու
Աստուածաշունչի Ընկերութիւն
Նիկոսիա

տեսնէք որ անոնք դարձեալ պիտի ապրին, դարձեալ պիտի խնդան: Ու երբ քսան տարի ետք՝ անոնցմէ երկու հոգի իրար հանդիպին զարեջրատան մը մէջ, պիտի խնդան ու խօսին իրենց լեզուովը:”

Իսկ մենք՝ տասի չափ թոշակառուներս, **զարեջրատան** փոխարէն՝ կը հանդիպինք ամերիկեան **սրճարանի** մը մէջ եւ կը խօսինք հայերէն . . . Պատիւս՝ արժանաւորաց!

Օրինակելի Արարք

Սկիզբը Էջ 03

Մեր գերագույն նպատակը պիտի ըլլայ՝ գոյատևել և ապրիլ հայրենի եւ մեր գոյութիւնը խարսխել հայ լեզուի վրայ, որովհետեւ առանց հայ լեզուի չկայ ինքնութիւն: Սփիւռքի մէջ հայրենի գոյատևելու արմատը, **ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆՈՂՆԵՐ ԱՅԱՏՈՒՄԱՆԵՐՈՒ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՎԱՅՐՈՂ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՂԱՅՐՈՂՆԵՐ Է:**

Հաւանաբար շատեր առարկեն, թէ դիւրին է խօսիլ քան գործել եւ մասնաւոր ղայրոց պահել, թէ աստիկա այդքան նիւթական գոհողութիւններու կարիքն ունի: Կասկած չկայ մեր մտքին մէջ որ մեր ղայրոցներուն տնտեսական վիճակը լուրջ մարտահրաւերներու առջեւ կը դնէ մեզ ամենուրեք: Նոյն ատեն ո՛չ մէկ կասկած կայ նաեւ, որ դժուար է ընդհանրապէս հայ ծնողին տնտեսական վիճակը, նամանաւոր ներկայիս Միջին Արեւելքի մէջ, երբ շատ մը պարագաներու բերումով ան ի վիճակի չէ տուեալ տարեշրջանի կրթաթոշակի ծանր բեռնան ենթարկուիլ:

Սփիւռքի հայ ղայրոցներու պարագային, կաթող-իկոսութիւն, պատրիարքութիւն, առաջնորդարաններ, համայնքային ղեկավարութիւն, կրթական մշակներ եւ ծնողներ, որքան կարելի է ի գին ամեն տեսակի գոհողութեան՝ բարոյական պարտաւորութիւն ունին այս ծանր բայց «քաղցր լուծը» իրենց ուսերուն վրայ վերցնելու, երբ հարցը կը վերաբերի մեր Նորահաս սերունդի հայեցի դաստիարակութեան, անդաստան մը՝ ուր պիտի դարբնուին մեր ապագայ ջահակիրները Հայ Դատի պահանջատիրութեան:

Հայ ղայրոցը ո՛չ զինք հովանաւորող եւ կամ անոր ֆիզիքական կառոյցին տէրը հանդիսացող հաստատութեան խնամակալներուն, հոգաբարձուներուն կը պատկանի, ո՛չ ալ թեմակալ առաջնորդին, համայնքապետին, կուսակցապետին կամ միութեան մը ատենապետին ու վարչականներուն: **Հայ ղայրոցը սեփական-**

նութիւնն է ժողովուրդին եւ տունն է իւրաքանչիւր հայու:

Որպէսզի մեր հողային պահանջատիրութեան պայքարը շարունակենք, սփիւռքի մէջ պէտք ունինք Նոր, երիտասարդ ոյժերու, որոնք հայրենասիրական շունչով կը դաստիարակուին հայ վարժարաններու մէջ: Հայ ղայրոցը՝ մենք ենք մեր ամբողջ կարողականութեամբ, եւ մեզմէ իւրաքանչիւրը պէտք է ըլլայ անոր տէրը ու ճանչնայ զայն որպէս ինքնութեան եւ հպարտութեան անսպառ աղբիւր: Ահաւասիկ հո՛ս է որ կը դրսեւորուի մեր դասալքութիւնը՝ երբ կը փակենք ղայրոց մը՝ խուսափելու համար յանձնառութենէ եւ ծանր պարտականութենէ:

Եկեղեցիներ, կոթողներ եւ յուշարձաններ կառուցանելով չէ՛ որ հայութիւնը կը պահպանուի, նամանաւոր մեզ հիւրընկալող երկիրներուն մէջ: Զարեղէն կառոյցներէն աւելի՝ հայու նկարագիրն է որ պիտի կերտենք հայ պատանիին մէջ, որպէսզի մեր գոյութեան պայքարը իր յաղթանակի ուղիղ ճանապարհին վրայ դրուած ըլլայ:

Զարաչար կը սխալին բոլոր անոնք՝ որոնք ղայրոցը կը ղեկավարեն որպէս շահութաբեր հաստատութիւն: Նոր մարտավարութեամբ պէտք է պայքարիլ նման հոգեբանութեան տէր ղեկավարներու դէմ եւ տէր կանգնիլ արժանաւայել կերպով մեր ղայրոցներուն, եթէ իսկապէս կը հաւատանք որ Մայրենի լեզուն խարսխիւն է ազգի մը գոյութեան, ինքնութեան պահպանման եւ գոյատևման: Լեզուի կորուստը պատճառ կը դառնայ նաեւ մշակոյթի կորուստին, այլ խօսքով՝ մարդկային պատմութեան թատերաբեմէն անհետ կորստեան: Լեզուն է որ իր մէջ կ'ամփոփէ եւ կը խտացնէ մշակոյթի մը բոլոր արժեքներն ու գանձերը: Ահաւասիկ սփիւռքահայութեան մեծագոյն մարտահրաւերը եւ հետեւաբար չենք վարանիր յայտարարելու թէ՛

Հայ ղայրոցը սոսկ ուսումնարան չէ,

Հայ ղայրոցը սոսկ քարաշէն կառոյց չէ,

Հայ ղայրոցը հայակերտման ու

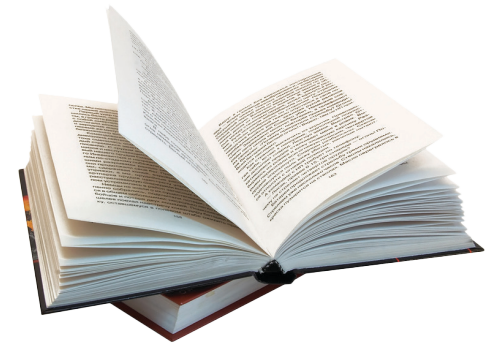
Հայապահպանման սրբավայր է:

Լուս Անճելլա

ԲԱՆ ՈՒ ԳԻՐ

Իրական յաղթանակը մարդ ուրիշին վրայ չի տանիր, այլ իր սեփական անձին դէմ ...

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

20 2022
ՕԳՈՍՏՈՍ

Կրկ Երկ Երեք Գրեք Հնգ Ուրբ Շաբ

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Լիբանանեան Լուրեր

Լիբանանի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը Կը Հետապնդէ...

Սկիզբը Էջ 01

Նշենք, որ լիբանանահայ Վիգէն Իւլճեքեան Ազրպէյճանի մէջ 20 տարի բանտարկութեան դատապարտուած է իբրեւ «խափանարար»: Յիշեցնենք, որ Վիգէն իր նշանածին հետ, 9 Նոյեմբերի յայտարարութենէն ետք Շուշի կ'ուղղուէր, հոն մնացած անձնական իրերը

Հայաստան փոխադրելու համար: Գերի բռնուեցան երկուքով, իրեն ընկերացող կինը քանի մը ամիս ետք ազատ արձակուեցաւ: Վիգէնը հիմա կը ճաշակէ ծանր վճիռ մը: Հայաստանի իշխանութիւնները դժբախտաբար ընդհանրապէս լուռ են ինչպէս Իւլճեքեանի նաեւ բազմաթիւ այլ գերի տարուած հայորդիներուն եւ անհետ կորածներուն թղթածրարներով...:

Միջազգային Լուրեր

Գրող Սալման Ռուշտիին Դանակահարողը...

Սկիզբը Էջ 02

Հատի Մաթարին պաշտօնապէս մեղադրանք առաջադրուած է սպանութեան փորձի համար: Օրերս Իրանի արտաքին գործոց նախարարութեան խօսակը հերքած է Իսլամական Հանրապետութեան հասցէին մեղադրանքները, որոնք հնչած են հնդկական ծագումով բրիտանացի գրող Սալման Ռուշտիի վրայ կատարուած մահափորձէն ետք:

ՍՏԵՓԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆ
(1927 – 2017)
«Լուրեր»

Առողջապահական

Ուտելիքներ Որ Կարելի ԶԵ Սառեցնել

Որոշ պարագաներով սառեցնում են միայն կը կորսնցնեն իր սկզբնական կառուցվածքը, այլևս կրնայ վնասակար ըլլալ առողջութեան համար: Նման կարծիք յայտնած է «Թերափիս» եւ կաթնորոններով խմիչքներ «Սերկէյ Լուիս» գրողի մը ընթացքին:

Սառեցնում են հատապտուղներով, միրգերով եւ բանջարեղէնի օգտուներն ու վնասները բժշկական հանրութեան մէջ հակասութիւններ կը յառաջացնեն: Մէկ կողմէ, նոյնիսկ ցած ջերմաստիճանի պարագային, պտուղները կը պահպանեն օգտակար նիւթերով մեծ մասը, սակայն միւս կողմէ սովորական սառցախուցին մէջ սառեցնելը չարտօներ առաւելագոյնս խնայել վիթամիններն ու «մայքրոէլէմէնթ»ները, որովհետեւ այդ մէկը կարելի է կատարել յատուկ սարքաւորման վրայ սառեցման միջոցով:

Մասնագէտին խօսքով՝ կարելի չէ ցած ջերմաստիճանային ազդեցութեան ենթարկել վարունգը, դոնդը եւ կաղամբը:

Փափաքելի է նաեւ չսառեցնել հազարի տերեւները եւ կանաչիները: Հաւկիթը նոյնպէս կարելի չէ սառեցնել, որովհետեւ ջերմաստիճանի փոփոխութիւնները կը յառաջացնեն կեղեւի ճեղքեր, որոնց մէջ կրնան ներթափանցել ախտածին «պաթթիւրիա»ներ:

Փափուկ պանիրները, բժիշկին համաձայն, նոյնպէս կարելի չէ պահել սառնարանին մէջ՝ ատոնք ոչ միայն կը կորսնցնեն իրենց համը, այլեւ կառուցվածքը, ինչ որ կրնայ խոցելի դարձնել «պաթթիւրիա»ներով նկատմամբ:

Մասնագէտը կտրուկ ձեռով կ'արգիւրէ կրկնակի սառեցնել սառեցում միսը, թոյնամիսը, ձուկը եւ ծովային ուտելիքները:

Ամռան Ակռաները Առողջ Պահելու Հինգ Կանոն

Ամռան եղանակին շատեր կը սկսին աւելի պաղպաղակ եւ հատապտուղներ ուտել, ինչպէս նաեւ՝ կազ պարունակող խմիչքներ օգտագործել. այս բոլորը կ'ազդեն ակռայի «Էմալ»ին վրայ եւ կը ստեղծեն «քարիտ»: Տաքը կրնայ աւելցնել ակռաներով քրոնիք հիւանդութիւնները: Այս մասին կը զգուշացնէ ատամնաբոյժ Կլեպ Փեքլին: Ան հարցազրոյցի մը ընթացքին խօսած է տաք եղանակին ակռաներով առողջութեան պահպանման 5 կանոններով մասին:

Արձակուրդէն առաջ բուժեցէ՛ք ակռաները
Արձակուրդէն առաջ խնդիրներէ խուսափելու համար կը յանձնարարուի նախապէս բուժել ակռաները: Այսպիսով, կրնաք խուսափիլ այն իրավիճակէն, որ դուք ստիպուած զգաք օգնութիւն խնդրելու անձանօք մասնագէտէ մը:

Արձակուրդին վերցուցէ՛ք սպիտակեցնող ակռայի մածուկ
Շատ հատապտուղներ եւ միրգեր կրնան գունաւորել ակռաները: Ակռաներով գեղեցկութիւնը պահպանելու եւ լայն ու ազատ ժպտալու համար, կը յանձնարարուի արձակուրդին ձեր մօտ ունենալ սպիտակեցնող

ակռայի մածուկ եւ քսել զայն օրը երկու անգամ:

Խուսափեցէ՛ք ակռաները ջերմաստիճանի հակադրութիւններու ենթարկելէ

Ջերմաստիճանի հակադրութիւնները կը վնասեն ակռաներով առողջութեան: Փեքլինի խօսքով՝ պէտք չէ տարուիլ այնպիսի համակցութիւններով, ինչպէս՝ սուրճը պաղպաղակով կամ սառեցում «լեմոնատ»ը՝ տաք եգիպտացորենով:

Լուացէ՛ք բերանի խոռոչը իւրաքանչիւր ուտելէ ետք

Մասնագէտին խօսքով՝ դժուար թէ կարենաք ակռայի մածուկ օգտագործել իւրաքանչիւր ուտելէ ետք: Շատ աւելի դիւրին է բերանի խոռոչի լուացում կատարել:

Մի՛ արտօնէք ջրազրկում
Ջրազրկումը կ'ազդէ ամբողջ օրկանի մէջ եւ յատկապէս ակռաներով վիճակին վրայ:

Պաղպաղակը Կոկորդի Ցաւ Կը Յառաջացնէ՞

Ռուսիոյ Բլիսիքական ֆարմաքոլոգի եւ դեղագործութեան ազգային գործակալութեան քլինիքի գլխաւոր բժիշկ Լեոնիտ Զարեւ պատասխանելով լրագրողի հարցումին ըսած է, որ պաղպաղակը կոկորդի ցաւ չի կրնար յառաջացնել: «Պաղպաղակը չի կրնար կոկորդի ցաւի պատճառ դառնալ: Այս հիւանդութեան պատճառը վարակն է. յաճախ քրոնիք, որ կ'ապրի քիթ-կոկորդի մէջ: «Հայփոթերմիա»ն կրնայ միայն սադրիչ գործօն ըլլալ, որ կը յառաջացնէ հիւանդութիւնը: Ուստի քրոնիք «թոնսիլիթ» ունեցող մարդիկ պէտք չէ պաղպաղակ ուտեն՝ յատկապէս սրացման փուլին», - ըսած է բժիշկ Զարեւ:

Մասնագէտին խօսքով՝ առողջ մարդոց համար թէ՛ պաղպաղակը, թէ՛ շատ պաղ խմելիքները չափաւոր քանակութեամբ կրնան

նոյնիսկ օգտակար ըլլալ՝ ատոնք կը «կարծրացնեն» կոկորդը: Ան նշած է, որ հիմնական կանոնները՝ չափաւորութիւնը եւ կանոնաւորութիւնն են: Նախ պէտք է խմել սենեկային ջերմաստիճանի խմելիքներ, այնուհետեւ, աստիճանաբար անցնիլ սառնարանի խմիչքներուն: Ատոնք պէտք է խմել ուտելէն առաջ, փոքր չափաբաժիններով, բերանին մէջ քիչ մը պահելէն ետք:

Afphil.com

ՎԱՀԱՆ ԹԵԲԵԱՆ ՄԻՋՆ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

2022-2023 տարեշրջանի
ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԸ ԱՆՎՃԱՐ Է

- ✦ Հայեցի եւ Ազգային Դաստիարակութիւն
- ✦ Սկարագրակերտման Ծրագիր / Character Education Program
- ✦ Կեանքի Հմտութիւններ / Life Skills
- ✦ Աշակերտակեդրոն Ուսուցում / Student Centered Learning
- ✦ Արտադասարանային Բազմազան Ծրագիրներ
- ✦ Կրթական Արուեստագիտութեան Օգտագործում / Educational Technologies in the Classroom
- ✦ STEAM (Coding / Robotics)
- ✦ Հոգատար Միջավայր / Caring Environment

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

- ՊրեզիԷ՝ Երկուշաբթի 19 Սեպտեմբեր
- Նախ. եւ Միջն.՝ Երկուշաբթի 26 Սեպտեմբեր
- Մանկապարտեզ՝ Երկուշաբթի 3 Հոկտեմբեր

Արձանագրութիւնները կը շարունակուին Սեպտեմբեր 6-էն
սկսեալ՝ Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, կեսօրէ առաջ ժամը 9-12

☎ 01/260525
01/260574
✉ info@vahantekeyan.com
🌐 www.vahantekeyan.com